

Şüpheci Thomas, Esra Özdoğan, #15, 2022, Diasec, 99x48.5 cm, Galeri Nev İstanbul

“Caravaggio’nun resmi yeryüzünün fotoğrafı gibi”

Esra Özdoğan’ın, İtalyan ressam Caravaggio’nun Şüpheci Thomas tablosundan ilham alan kişisel sergisi, Galeri Nev İstanbul’da izleyiciyle buluşuyor

HÜLYA ÇELİK

Üretimlerini edebi temalar biçiminde tasarlayan fotoğraf sanatçısı Esra Özdoğan’ın Galeri Nev İstanbul’da gerçekleşen kişisel sergisi Şüpheci Thomas, “fotoğraf gerçeğin birebir yansımasıdır” fikrini yıkararak, tıpkı bir yazarın ya da bir ressamın yaptığı gibi kurgu bir evren sunuyor seyirciyi. Özdoğan’ın iki yıllık çalışmasının ürünü olan bu serginin ilham kaynağı ise İtalyan ressam Caravaggio’nun Şüpheci Thomas tablosunda resmettiği Havari Thomas’ın şüpheciliği. Tüm fotoğraflar Caravaggio resminin biçimsel niteliklerinden izler taşıyor. Serginin tüm detaylarını Esra Özdoğan ile konuştuk.

Tek noktadan yayılan ışığıyla, hırpani havarileriyle, Thomas’ın altında halen kendini okutan somut şüpheyle, İsa’nın, Thomas’ın gömleğinin sol omzundaki yırtıkla neredeyse simetrik eşleşen, anatomi dersinden çıkma açık yaraysıyla yeryüzünün fotoğrafı gibi bu resim.

“Caravaggio şüphe kavramını baki kılıyor”

Neden özellikle Caravaggio’nun bir tablosundan yola çıktınız? Nasıl bir bağ kurduunuz?

Bence Caravaggio resmettiği her figürü, her dokuyu, her hikayeyi bir temsil evreninde hapsedtiğini izleyicinin gözüne sokuyor. Böylece genel anlamıyla “şüphe” kavramını her resimsel temsil için baki kılıyor. Temsil şüpheye, şüphe kurmacaya el veriyor. Caravaggio’nun bu temel mevzuu fotoğrafa yüklenmiş gerçeklik fikriyle doğrudan bağlantılı.

Kaç adet fotoğrafınız yer alıyor Şüpheci Thomas serisinde?

Sergide 4 adet ışıklı kutu ve 14 adet diasec baskı olmak üzere toplam 18 iş yer alıyor. Galeri girişinde sanat tarihinde Aziz Thomas ikonografisinden belli örnekleri gösterdiğimiz, serginin içeriğini anlattığımız bilgi duvarı var. Hemen karşısına doğrudan Caravaggio tablosuna referans veren fotoğrafı yerleştirdik. Bu karşılama alanında galeri alanında bir şüphe evrenine, gerçeğin sorgulandığı tekinsiz bir dünyaya girildiği fikrini vermeyi amaçlıyoruz. Işık tüm fotoğraflarda ayrı bir karakter gibi işliyor, Caravaggio’nun resmindeki ışığın fiziksellliği gibi.

Caravaggio’nun tablosu ile sizin fotoğraflarınız arasındaki tematik bağlantılar neler?

Caravaggio’nun ve bu tablosunun benim için en özel yanı kutsal bir hikayeyi olabildiğince gerçekçi bir plastikte aktarır olması.

Sergiyi 13 Mayıs’a dek Galeri Nev İstanbul’da ziyaret edebilirsiniz

“Yaşamımda sorguladığım ne varsa hepsi bu kitapta”

Gündüz Vassaf’ın yazımı 7 yıl süren ilk romanı *Ressamın İsyanı*, ressam Caravaggio’yu anlatırken roman türünün sınırlarını zorlayan bir iç hesaplaşma niteliğinde

Cehenneme Övgü, Cennetin Dibi ve daha nice kült eserinde imzası bulunan psikolog-yazar Gündüz Vassaf, okurlarının karşısına ilk kez bir romanla çıkıyor: *Ressamın İsyanı*. Klasik roman tanımından çok uzak olan bu kitap; şiir, anı, otobiyografi, mektup gibi pek çok türün karışımı olan bir iç dökümü aslında. Everest Yayınları’ndan çıkan *Ressamın İsyanı*’nın anlatıcısı, İtalyan ressam Caravaggio’nun resimlerinin peşinde, onun yaşadığı adaletsizliğin ve şüpheli ölümünün öfkesiyle ülke ülke geziyor. Peşine düştüğü belki de kendisi... Anlatıcı nerede bitiyor, yazar nerede başlıyor, hangi cümleyi hangisi kuruyor anlamak güç. Gündüz Vassaf’la Zoom üzerinden bir Londra-Ankara buluşması yaptık ve romanı yazarken geçen 7 yıldan, 400 yıl önce Caravaggio ve Giordano Bruno’ya yapılan adaletsizliğin peşine düşmek için bu kitap aracılığıyla başlattığı uluslararası imza kampanyasına kadar tüm detayları konuştuk.

Ötobiyografik romana doğru gideceğini biliyordum fakat sonunda kitabı yazan, yazacağı kitabın ana karakteri olmaya başladı

kendimden kopya çektim. Bir gün Endonezya’da bir yazarlar konferansındaydım, yeni bir kültür, yeni bir dil... Dedim ki kendi kendime: “Oğlumza ne demeliyim ki yıllar sonra bir gün ‘Babam bana demişti ki...’ desin?”. “Yapabilirsen tanımadığın bir kültürde, tanımadığın bir dilde birkaç ay kalmaya çalış.” Sonra, ben bunu neden yapmıyorum, dedim kendime. Ve Sicilya’dayım, orada yaşamayı seçtim.

Konu Caravaggio’ya geliyor sınırlarım...

Sicilya’daki ikinci günümde, oradaki kilisede Caravaggio’nun bir resmiyle karşılaştım ve kendini yazar hissetmenin bencilliği mi desem, hırsı mı desem, -bir şey yapmam şart değildi, orada yaşamak yeterli ama kilisede, resmin önünde her gün oturmaya ve resimle ilgili hissettiklerimi yazmaya başladım.

Caravaggio’nun hangi tablosuydu bu?

Azize Lucia’nın Gömülüşü. Kitabın kapağında kullandığımız tablo... Evet ve romanın her yerinde bahsettiğim... Çünkü her gün karşısında oturdum. Ve yazarken “bu bir kitap olabilir” diye düşündüm,

hiç yapmadığım bir şey. Başlangıçta egzersiz gibiydi, serbest çağrışımlar yazıyordum ama sonra sanki ben de yazmakta olduğum kitabın bir parçası oldum.

“İnanmamaya inanıyorum”

Zaten romanınızı okurken Caravaggio’yu anlatan bir roman yazmamışsınız da sanki Caravaggio aracılığıyla içinizi dökmüşsünüz, ona sığınmışsınız gibi hissettim.

Evet, öyle oldu. Otobiyografik romana doğru gideceğini biliyordum fakat sonunda kitabı yazan, yazacağı kitabın ana karakteri olmaya başladı. Yazarken kendimi bir karakter yapmaya başladım. Ve sonuçta yazarken de yaşarken de o karakteri yaşatmaya başladım. O kişinin aklımda yaptığı, gerçekte yapmadığı şeyleri yazdım, aldı başını gitti. Bir kısmını ben hiç yaşamadım ama ona orada başka şeyler yaşattım. Ve onun yaşadıklarını not etmeye başladım.

Bu iç dökümünü yaparken neredeyse her sayfada kutsallara dokunuyorsunuz. Din, tarih, ideolojiler sürekli hedef tahtanızda. Biraz aşk mısınız roman-daki kutsallara dokunma meselesini?

Kitapta diyorum ya, inanmamaya inanıyorum. Yaşadıkça, anne-babamız, ilk tanıdıklarımız, sonra dinler, ulus devletin kahramanları, giderek büyüyor. Bunların hepsi başlangıçta inandıklarımız veya inandırıldıklarımız. Zamanla her çocuk gibi annenden babandan bir şeyler gizlemeye başlıyorsun, sırların olmaya başlıyorsun. Sonra anne babanın mutlak inancı, görüşü gözünde değişiyor. Büyüdükçe sorgulamaya başlıyorsun insan. Kitap bu anlamda benim büyümemin de, yaşadıkça sorguladıklarımın da bir ürünü. Yaşamımda sorguladığım ne varsa hepsi bu kitapta. Tarih, büyükler, şairler var, romanın ta kendisi var. Romanı sorguluyorum, kendimi sorguluyorum, cinsiyetimi, cinselliğimi sorguluyorum. “Ben” derken anlatıcımdan bahsediyorum (gülüyor). Her konuda kendini sorguluyor anlatıcı, aşkını sorguluyor.

“Yazdıkça yazdıklarımın kaçtım”

Tam da aşk soracaktım size. Romanın “Lara” bölümüyle birlikte aşk çıkıyor sahneye. Çok uzun bir aşk mektubu gibi bu bölüm. Bana tedirgin bir duygu verdi anlattığınız aşk. Siz nasıl tanımlarsınız *Ressamın İsyanı*’ndaki aşkı?

Çoğu aşkta, ilk bakıştaki hissi söze ve davranışa dönüştürmek bazen hiç mümkün olmuyor, bazen yıllar alıyor, Lara da böyle işte. İlk bakışta aşk fakat konuşulamayan bir aşk, çünkü sonrasını sormak, sonraki adımı atmak, elini tutmak,

“Yazdıklarım ‘bugünün dünyası için ne yapabilirim’le birleşiyor”

Ressamın İsyanı yayımlandığı gün change.org’da bir kampanya başladı ve kitabın son bölümünde tüm okurlarınıza açık çağrı yapıp mektup yollamak isteyenler için Papa’nın açık adresini verdiniz. Sizden dinleyebilir miyiz bunun ayrıntılarını?

Caravaggio ile ilgili bir “Nasıl öldü?” masalı var. Sanat tarihçileri bile araştırmıyor, herkes birbirini tekrarlıyor. Ben buna o kadar öfkelenim ki daha çok araştırmak istedim. Öyle bir masal uydurmuşlar ki makul değil. Ölümünün üstüne düştüm ve Vatikan aracılığıyla öldürüldüğüne kanaat getirdim. Giordano Bruno zaten türümüzün sayılı düşünce mağdurlarından. Kitabın sonunda anlatıcı dayanamayıp kitabı yazma rolünden çıkıyor ve bir uluslararası imza kampanyası başlatıyor. Katılmak çok kolay. Kitabın sonunda bir karekod var; isteyen oradan katılıp Papa’ya bu adaletsizlik için çağrıda bulunabilir. Türkiye’den ilk defa böyle uluslararası bir çağrı başlıyor.

Ben masal anlatıcısı değilim. Masalları çok seviyorum ama onların beni taşıdığı dünyadan kendi dünyama döndüğümde bir şizofreni yaşamak istemiyorum. Yazdıklarım “bugünün dünyası için ne yapabilirim”le farklı bir masal türünde birleşiyor, bunun sorumluluğunu taşıyorum.

tutmak istemek belki aşkı, o anda yaşanan duyguyu öldürecek. Giyinikken çıplak, soyunduklarında giyinikler. Kahramanımız da bu duyguyu öldürmek istemiyor. Hem sevişmek istiyor hem çıplak görmek istiyor ama bunu aklından bile geçirmek istemiyor.

Ressamın İsyanı / Gündüz Vassaf / Everest Yayınları / Roman / 672 Sayfa

Her çocuk bir başka sestir

Bize çocukluğumuzun izlerini hissettiren ne çok yol geçer hayatımızdan. O eski dikeye yok yere mi dönülmek istenir? Belki bir tuhaf bisiklet kazasıdır sizi geçmişe bağlayan. Yazın başlangıcında ayaklarınızı hafif bir tedirginlikle denize sokmuşsunuzdur.

Bir tren düdüğü sizi uzakta kalmış o istasyona çeker. Bir film karesine ne dersiniz? Ya bir şarkıya? Bir kızarmış patlıcan kokusuna? Ne dersiniz? İnsan şöyle bir bırakabilse kendini... Her hatırlanan özlenenler arasında değildir elbet. Hatta bazen iyi ki şimdi o günlerin çok uzağında düştüm diyebilirsiniz. Bir soru size çok derinlerde saklanmış gerçeklerinizi mi getirir? Masumiyet mi demisiniz? Çocukluğun saflığı mı? O kadar emin olmayın. Siz birçok insanın çocukluğunda aldığı yaralarla yaşadığını bilmez misiniz? Bu yaraların

ilişkileri nasıl sinsice etkilediğini? Başka çocuklara bu yüzden mi verdiğimiz sevgilerle tutunmak isteriz? O çocuklar aynı ateşlerden geçmesin diye... Kendi çocukluğumu biraz da böyle kurtarmak için... Her duygu yolcusunu sınırları barındırır neticede. O çekmecelerde bekletilenler kalplerden neden bir türlü atılamamıştır ki... Geçmişin unutulmamış oyuncuları hafızamızın gizli köşelerinde beklemektedir. Büyüklerimiz. Bize isteyerek veya istemeyerek kayıplarını yaşatanlar. Onlar hangi çocukluklardan geçmişti? Oralarda da hikayeler vardır. Bize bir miras niyetine bırakılmış hikayeler. Masallar... Onlarla büyüdüğünüze inanmak istersiniz. Büyümüş müsünüzdür sahiden? O soruya da istediğiniz cevapları verebilirsiniz artık.

Günü geldiğinde o çocuklukları birleriyle paylaşmak ister misiniz? Yaşadıklarınızı duyurmak? Bir hayat tercihidir bu şüphesiz. Kimileri geçmişlerini içlerine, suskunluklarına gömer, kimileri anlatmakta bir anlam ve bir yaşama gücü bulmaya çalışır. İlhamını o sözlerde bulmak için. O duygu yolculuklarında içimizden gelen bir sesi nasıl duyurmak isteriz? Sunay Akın Çocuk ve Hüzn’de bir yerlerde kalmış bir hikayeyi de mi yaşatmaktadır bu durumda?... “Ne zaman bir çocuk ölse/gözü evlerinde/annesinin kavurduğu/helvada/kalır/Yoksul bir çocuk görsem/yağmur altında üşüyen/köprü olmak geçer/hiç değilse/içimden”...

Bir çocuk ölümü nedir aslında? İçimizden neleri koparır? O köprüler bize ne anlatır? Biz onları nasıl hatırlamak ve nereye inşa etmek isteriz? Anlattıklarımız ve anlatılmadıklarımız... Hayat da bir başka film miydi yoksa? At-

tila İlhan Mızıkacı Çocuk’ta böyle bir filmin izini sürmek istemiş olabilir miydi mesela? Bazı gece ışıklarının o çocukların üstüne düştüğü hatırlanınca...

“Boynuna o yeşil fuları sarma çocuk/Gece trenlerine binme kayboldursun/Sokaklarda mızıkacıma çocuk/Vurulursun/Korkusu kalmış içinizde terkedilmiş çocukların/Yitik yüzlü fotoğraflar duruyor siyah-be-yaz/Kırk bir vazo masanın ortasında/Yıkık dökük odada/Susuz ve çiçeksiz”... Kim bilir hangi çocuk geçmiştir o gecelerin birinden. Adımlarını o dizelere atmak için... Bir başka vaktinden önce hayatı tanıma yürüyüşü müdür bu? Adımlarımız... Çocukluğumuzun yükünü taşıyan adımlarımız... Onları bizi nereye getirir? Edip Cansever ne demişti?.. “Gökyüzü gibi bir şey bu çocukluk/Hiçbir

kere gitmiyor”... Gitmiyor, evet. Gitmesini istemiyor muyuz yoksa? Manastırlı Hilmi Bey’e İkinci Mektup nasıl yazılırdı yoksa? Her çocuk bir başka zaman yolcusu değil miydi?

Oyunlarımız ve hayallerimiz

Çocukluklarımız ve birilerine bırakmak istediklerimiz. Yaşadığımızı inanmak istiyorsak. Biz o nefeslerle bir yerlere gelebilmişsek... Çocuklara uzatılan elleri bu yüzden sevmiştim. Oyunları da. Çünkü en çok onlarda hayaller vardı. Hayallerden kopmuş bir hayatı nasıl sürdürebilirdik? Hem için aslına baktığımızda, en ciddiye aldığımız ilişkilerimiz ve uğraşlarımız da bir oyundan ibaret değil miydi? •

Makiler /Sunay Akın / İş Bankası Kültür Yayınları / Şiir / 55 Sayfa

Ben Sana Mecburum / Attila İlhan / İş Bankası Kültür Yayınları / Şiir / 160 Sayfa